

فرآیند طراحی فضای شهری بر مبنای اصول زیبایی شناختی ایرانی - اسلامی (نمونه)

موردی: میدان وحدت اسلامی تهران)

محمد نقی زاده^۱، عمید الاسلام ثقه الاسلامی^۲، سعید بشیری^{۳*}

^۱ استادیار دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران

^۲ استادیار دانشگاه آزاد واحد مشهد

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد واحد مشهد

(تاریخ دریافت: ۹۱/۱۱/۱ تاریخ پذیرش: ۹۲/۰۱/۱۵)

چکیده

فضاهای شهری به عنوان یکی از ارکان هویت‌ساز شهرهای ایرانی، در طول سالیان متمادی تحت تأثیر آموزه‌ها و الگوهای فکری و هنری اسلام شکل گرفته و زمینه را برای مشارکت و تعامل مردم فراهم نموده بود. لیکن در عصر حاضر، با تغییر و تحول در عرصه معماری و شهرسازی، فرآیند طراحی و خلق فضای شهری به افول گراییده و نقشی معیوب یا ناقص از هویت ملی و فرهنگ ایرانی - اسلامی را تبیین می‌نماید. بخشی از این مسأله به دلیل بی‌توجهی به اصول و معیارهای طراحی و بخش دیگر به دلیل عدم تطابق اصول و معیارها با شرایط فرهنگی روز است. این مسائل در طراحی فضای شهری به عدم اعتبار و اصالت طرح، منجر گردیده است. در این پژوهش، با هدف به‌کارگیری اصول طراحی به منظور تجلی زیبایی در نمونه مورد مطالعه (میدان وحدت اسلامی)، نخست به تعاریف و مبانی نظری مرتبط با موضوع پژوهش پرداخته و سپس بر اساس شناخت وضع موجود، به کمک روش‌های جمع‌آوری اطلاعات و فرآیند طراحی فضای شهری، سناریویی بهینه پیشنهاد شده است. مبانی نظری شامل بهره‌گیری از جایگاه و اهمیت زیبایی در قرآن کریم و حرکت در چارچوب زیبایی‌شناسانه این کتاب شریف در طراحی فضاهای شهریست؛ بدین ترتیب در راستای فرآیند می‌توان پس از تدوین چشم‌انداز، اهداف، راهبردها و رهنمودها، در این میدان به فضایی منسجم و پیوسته با حفظ هویت و فرهنگ ایرانی اسلامی و کیفیت‌های زیبایی شناختی، انسان‌مداری، حضورپذیری و ... نائل گردید.

واژگان کلیدی: زیبایی، اصول طراحی، فضای شهری.

فهرست منابع و مراجع

قرآن کریم

- آیوازیان، سیمون (۱۳۸۱)، «زیبایی شناسی و خواستگاه آن در نقد معماری»، هنرهای زیبا، شماره ۱۲، دانشگاه تهران.
- ایازی، سید محمد علی (۱۳۸۵)، «اصول و مبانی زیبایی شناسی در قرآن کریم»، پژوهش نامه قرآن و حدیث، شماره اول.
- بوم سازگان (۱۳۸۶)، طرح جامع تهران، مهندسين مشاور بوم سازگان، تهران.
- باوند (۱۳۸۴)، طرح الگوی توسعه منطقه ۱۲ تهران، مهندسين مشاور باوند، تهران.
- باوند (۱۳۸۶)، طرح تفصیلی منطقه ۱۲ تهران، مهندسين مشاور باوند، تهران.
- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۶)، مبانی نظری و فرایند طراحی شهری، انتشارات شهیدی، تهران.
- پارت (۱۳۸۴)، طرح الگوی توسعه منطقه ۱۱ تهران، مهندسين مشاور پارت، تهران.
- پارت (۱۳۸۶)، طرح تفصیلی منطقه ۱۱ تهران، مهندسين مشاور پارت، تهران.
- پرچم، اعظم (۱۳۹۱)، «هدفمندی حیات بشر از دیدگاه قرآن و عهدین»، فصلنامه فلسفه و کلام اسلامی آینه معرفت، دانشگاه شهید بهشتی.
- توسلی، محمود و بنیادی، ناصر (۱۳۸۶)، طراحی فضای شهری، انتشارات شهیدی، تهران.
- توسلی، محمود (۱۳۸۱)، ساخت شهر و معماری در اقلیم گرم و خشک ایران، پیام، پیوند نو، تهران.
- توسلی، محمود (۱۳۷۹)، «شهر کانون فرهنگ»، هنرهای زیبا، شماره ۷، دانشگاه تهران.
- ذکاوت، کامران (۱۳۷۱)، «طراحی خیابان شهری (مطالعه ۳ خیابان اصلی)»، مجله آبادی، شماره ۵.
- حبیبی، سید محسن (۱۳۸۵)، شرح جریان‌های فکری معماری و شهرسازی در ایران معاصر، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، تهران.
- حمیدی، ملیحه و همکاران (۱۳۷۶)، استخوانبندی شهر تهران، سازمان مشاور فنی و مهندسی شهر تهران، تهران.
- خرقانی، حسن (۱۳۸۷)، «مفاهیم زیبایی شناختی در قرآن»، مجله مطالعات اسلامی، شماره ۸۰.
- دانشپور، زهره، (۱۳۸۲ ب)، «برنامه‌ریزی راهبردی و برنامه‌ریزی اختیاری راهبردی: ویژگی‌ها و تفاوت‌ها و پیش‌شرط‌ها»، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۱۴.
- فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی (تابستان ۱۳۹۰)، سال اول، شماره ۴.
- فجر و توسعه (۱۳۸۶)، امکان‌سنجی توسعه حیات زیرسطحی تهران، مهندسين مشاور فجر و توسعه، تهران.
- طباطبایی، محمد حسین (۱۳۶۳)، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۲، مترجم محمد باقر موسوی، دفتر انتشارات اسلامی، قم.
- عمید، حسن (۱۳۸۹)، فرهنگ فارسی عمید، راه رشد، تهران.
- مدنی پور، علی (۱۳۷۹)، طراحی فضای شهری، ترجمه فرهاد مرتضایی، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری تهران، تهران.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۱)، تفسیر نمونه، جلد ۲۷، دارالکتب الاسلامیه، تهران.
- نقی زاده، محمد (۱۳۸۹)، تحلیل و طراحی فضاهای شهری، انتشارات جهاد دانشگاهی، تهران.